

INFOWEBINAARI

Perinnebiotooppien ja kosteikkojen hoito

Ti 28.3.2023 klo 12-15

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

maaseutu.fi

Euroopan unionin osarahoittama

Tilaisuuden ohjelma:

Maatalousluonnon ja maiseman hoitosopimus

Heidi Kotala-Paaluharju, Lapin ELY-keskus

Kosteikon hoitosopimus

Heidi Kotala-Paaluharju, Lapin ELY-keskus

Ei-tuotannolliset investoinnit kosteikon perustamiseen

Heidi Kotala-Paaluharju, Lapin ELY-keskus

Neuvon hyödyntäminen suunnittelussa

Maarit Satomaa, ProAgria Oulu

Helmi-kunnostus (ei tallenneta)

Sanna Haapala, Lapin ELY-keskus

Tilaisuus tallennetaan.

Kysymyksille on varattu aikaa eri aiheiden väliin (eivät tule tallenteisiin).

Pidämme 15 min tauon sopivassa välissä.

A stylized illustration of a cow with light blue and dark blue patches, standing on a green field with small tufts of grass. The background is a solid green color with white clouds.

Ympäristösopimukset: Maatalousluonnon ja maiseman hoito, Kosteikkojen hoito

Lapin ELY-keskus

Tukiasiantuntija Heidi Kotala-Paaluharju

28.3.2023

HUOM! Diat on tehty tämänhetkisen tiedon perusteella ja asiat voivat joiltain osin muuttua/päivittyä.

Esityksen sisältö

- **Maatalousluonnon ja maiseman hoito**

- Sopimukseen hyväksyttävä alue
- Sopimusalueen hoito
- Sopimusalueella kielletyt toimet
- Laidunnus
- Laiduneläinten valinta
- Yksivuotiset kunnostustoimenpiteet
- Sopimuksen hakeminen
- Hoitosuunnitelma
- Korvauksen määrä

- **Kosteikkojen hoito**

- Sopimukseen hyväksyttävä alue
- Sopimukseen EI hyväksytä
- Sopimusalueen hoito

- Sopimuksen hakeminen
- Hoitosuunnitelma
- Korvauksen määrä

- **Ympäristösopimusten yleiset ehdot ja hakeminen**

- Yleistä
- Sopimuksen hakeminen
- Hakemuksen jättämisen jälkeen
- Sopimusalueen muu rahoitus
- Sopimuksen pinta-alamuutokset
- Sopimuksesta luopuminen
- Sopimuksen purkaminen ja takaisinperintä

©maaseutuverkosto, Martina Motzbäuchel

Maatalousluonnon ja maiseman hoitosopimus

Lapin ELY-keskus

Tukiasiantuntija Heidi Kotala-Paaluharju

28.3.2023

Esityksen sisältö

- Sopimukseen hyväksyttävä alue
- Sopimusalueen hoito
- Sopimusalueella kielletyt toimet
- Laidunnus
- Laiduneläinten valinta
- Yksivuotiset kunnostustoimenpiteet
- Hoitosuunnitelma
- Korvauksen määrä

Sopimukseen hyväksyttävä alue 1/4

- Perinnebiotooppi:
  - On nähtävissä selviä merkkejä aiemmasta laidunnuksesta tai alueen käytöstä rehuntuotantoon
  - Kedot
  - Niityt
  - Hakamaat
  - Nummet
  - Metsälaitumet

**Perinnebiotooppia
kuvaa
monimuotoisuus
niin maisemassa
kuin kasvilajistossa.**

Sopimukseen hyväksyttävä alue 2/4

- Metsälaitumet
  - Eri-ikäinen puusto
  - Valoisia aukkoja
  - Kasvaa niittykasveja/ruohoja/heiniä
  - Vanhaa kaskimetsää
  - Laidunkäytöstä poistunutta metsää, jolla pitkään jatkunut laidunhistoria
  - Kohde, josta voimassaoleva Metsähallituksen suunnitelma puuston monipuolistamisesta

**Metsälaitumella
esiintyy ruohoja ja
heiniä enemmän kuin
vastaavalla
metsätyypillä yleensä.**

Sopimukseen hyväksyttävä alue 3/4

- **Valtakunnallisesti tai maakunnallisesti** arvokas perinnebiotooppi (korkeampi korvaus)
  - Arvokkaaksi perinnebiotoopiksi inventoinnissa vuosina **2016-2022** todettu alue tai
  - **ELY-keskus on arvioinut** alueen arvokkaaksi perinnebiotoopiksi, ja se täyttää **nykytilassaan** arvokkaan pebin määritelmän
  - Hakemuksen **liitteeksi lausunto inventoinnista** jos tieto alueen arvokkuudesta **ei näy Vipu-palvelun** karttatasolla "Perinnebiotooppi"
- [Perinnebiotooppien inventointiohje](#) sivustolla doria.fi

Sopimukseen hyväksyttävä alue 4/4

- **Luonnonlaidun**
  - Rehuntuottoon käytettävää alaa, jota **ei ole luokiteltu nykytilassaan perinnebiotoopiksi**
  - On oltava muusta ympäristöstä erottuvia **luonto- tai maisema-arvoja**
  - On sijaittava **maatalousympäristöön kuuluvassa maisemakokonaisuudessa**
  - Luontoarvoiltaan monimuotoinen tai maisemaltaan merkittävä **peltojen reuna-alue, pellon ja tien tai pellon ja vesistön välinen reuna-alue**
  - Peltoalueen **metsäsaareke**
  - Maatalousympäristön **uhanalaisen lajiston säilymistä edistävä kohde**
  - Maatalousympäristön **muinaismuistokohde**
  - Pitkäaikaiseen maankäyttöön liittyvä **maaseudun kulttuuriperinnön hoitokohde**

Sopimusalueen hoito 1/3

- Sopimusaluetta on hoidettava **laiduntamalla tai niittämällä** (sis. niittojätteen poiskeruu)
  - Lisäksi hoitotoimia voivat olla esim. **ylläpitoraivaus, täydennysniitto, typensuosijakasvien niitto, kulotus**
  - **Tarkoitus saada ravinnevirta pois sopimusalueelta, jotta niukkaravinteisessa maassa viihtyvät kasvit voivat menestyä!**

Sopimusalueen hoito 2/3

- Suunnitelmaan voidaan sisällyttää lisäksi sopimusalueella sijaitsevien, perinteisten karjatalouteen liittyvien **rakennelmien ja rakenteiden ylläpitoa ja kunnostusta** sekä alueen **aitaamista ja muita laiduntamiseen liittyviä toimenpiteitä**
- Perinteisiä karjatalouteen liittyviä rakenteita ja rakennelmia ovat kiviaidat, kivisaarekkeet, riukuaidat, portit, veräjät, erilaiset heinän kuivatustelineet, suovat ja pielekset, karjasillat ja suoniittyjen patorakenteet sekä muut vastaavat rakenteet ja rakennelmat

Sopimusalueen hoito 3/3

- Suunnitellut hoitotoimet on kirjattava hoitosuunnitelmaan
- Hoitosuunnitelmaan kirjatulla toimenpiteillä on **säilytettävä tai edistettävä** sopimusalueen **tavanomasta arvokkaampia luonto- tai maisema-arvoja**
- Hoitotoimista on pidettävä **hoitopäiväkirjaa** tai merkittävä tehdyt toimenpiteet **lohkomuistiinpanoihin**

Sopimusalueella kielletyt toimet

- Sopimusaluetta **ei saa muokata, lannoittaa tai käsitellä kasvinsuojeluaineilla**
  - ELY-keskus voi **tapauskohtaisesti sallia** vesakon tai jättiputken torjunnan kemiallisesti
- Sopimusalueen **puustoon ei saa kohdistaa sellaista hakkuuta, joka ei sisälly hoitosuunnitelmaan**
- Aluetta **ei saa ojittaa tai metsittää**

Laidunnus 1/2

- Eläinten lukumäärä tiettyä laidunalaan kohti on sovitettava niin, että **eläimet pääsääntöisesti elävät laitumen tuoton varassa ilman lisärehua** tai laidunkierto on järjestettävä niin, että laitumen ollessa loppuun syöty eläimet siirretään toiselle laitumelle.
- Eläimille **voidaan antaa kivennäisiä ja vitamiineja**, jos ne sisältävät vähän fosforia ja niiden käytöstä **ei aiheudu alueen rehevöitymistä**.

Laidunnus 2/2

- ELY-keskus voi **tapauskohtaisesti** sallia laidunnukseen **välivuoden**
  - **Loispaineen** pienentämiseen tai **uhanalaisen lajin** säilymisen edistämiseksi
- Sopimusalue **on erotettava aidalla muista laidunnurmista**
  - **Tapauskohtaisesti** voidaan sallia vanhan niukkaravinteisen nurmen laidunnus yhdessä sopimusalueen kanssa
- Lisäksi **tapauskohtaisesti** voidaan sallia
  - **Vasikoiden** lisäruokinta 1.8. alkaen

**Tästä näkee eron
hyvin laidunnetulla ja
laiduntamattomalla
alueella.**

Laiduneläinten valinta

- Luonnonlaitumien hoitoon sopivat parhaiten eläimet, joilla on **pieni ravinnontarve**
  - esimerkiksi emolehmät ilman vasikoita, ummessa olevat lehmät, joutilaat hevoset, uuhet ilman karitsoita ja alkuperärotueläimet
- **Naudat** ovat hyviä rantojen ja kosteikkojen laiduntajia, sillä ne siistivät suuriakin pensaikkoja eivätkä karta kosteutta
- **Lampaat** välttävät kosteita maita, mutta tulevat toimeen vähätuottoisilla ja pienehköilläkin alueilla
  - Erityisesti vesakontorjunta onnistuu lampailta
- Laumaan kannattaa laittaa **kokeneita** luonnonlaitumien laiduntajia mukaan opettamaan muita toimimaan laitumella oikein
- **Laidunpankki.fi** –sivustolla lisää tietoa laidunnuksesta

Yksivuotiset kunnostustoimenpiteet

- Sopimuslohkolle voi hakea kunnostustoimenpidettä alueen **aitaamista, kunnostusraivausta tai petoaitaamista** varten
- Toimenpide **on mainittava hoitosuunnitelmassa** sekä esitettävä samalla vuosi, jolloin aikoo sen toteuttaa
  - Toimenpiteen tarpeellisuus tarkastetaan **maastokatselmoinnilla**
- Kunnostustoimenpiteen **maksatusta haetaan Vipu-palvelussa** sen vuoden tukihaussa, jolloin toimenpiteen toteuttaa
  - Ei voi hakea takautuvasti
- Kullakin sopimuslohkolla kunnostustoimenpiteen voi toteuttaa **yhden kerran sopimuskauden aikana**
- Toteutus tarkistetaan **ELY-keskuksen toimesta ennen maksatusta**

Yksivuotinen kunnostusraivaus 1/2

- **Voi hakea:**

- **Uudelle** kunnostettavalle lohkolle
- Lohkolle, johon aikaisemman sopimuskauden **suunnitelman mukainen laidunnus on jättänyt tiheikköjä**
  - **Jos laidunnettu liian pienellä eläinmäärällä -> ei hyväksytä**
- Lohkon **kasvusto on rehevää ja laiduntava eläinlaji vaihtuu**, jolloin raivaustarve kasvaa ja osa alasta jäisi muuten hoitamatta
- Lohkon **aiemmat kunnostustoimenpiteet eivät olleet riittäviä**, vaikka ne on tehty ajoissa ja ehtojen mukaisesti

Yksivuotinen kunnostusraivaus 2/2

- **Ei voi hakea:**

- ELY toteaa, ettei uusi **sopimukseen haettu ala täytä tukiehtoja**
- Lohkolle on **aiemmin tehty kunnostusraivaus**
- Lohkon raivaus on **mahdollista toteuttaa pienimuotoisemmilla vuotuisilla ylläpitoraivauksilla**
- Aiemmin sopimuksessa olleen lohkon hoito -tai **kunnostusraivauksessa on todettu laiminlyönti**
- Raivaustarve johtuu edellisen sopimuksenkauden **raivauksen tai raivausjätteen poiskorjuun laiminlyönnistä**
- Ennalta suunniteltu **välivuosi aiheuttaa merkittävän raivaustarpeen**
- **Ruovikon, vadelman tai horsman** niittämiseen lohkolta

Yksivuotinen aitaustoimenpide 1/3

- Kokonaan uuden **koko alueen ympäri kiertävän aidan** rakentamiseen
  - Mukaan lukien lohkot, jotka ulottuvat **yhdeltä kantilta veteen**
- Korvaus sisältää **kaiken materiaalin ja työn aitaamiseen ja mahdollisen portin tekoon**
  - Muulla rahoituksella voi tehdä esim. ylikulut luontopolkuja varten
- Korvaus on tarkoitettu **pysyvän aidan rakentamiseen ja materiaalin on oltava laiduntavalle eläinlajille sopiva**
  - Kevyille siirrettäville aidoille ei makseta korvausta

Yksivuotinen aitaustoimenpide 2/3

- **Voi hakea:**
  - **Uusille** lohkoille
  - Pitkään hoidossa olleen kohteen **aita on huonokuntoinen, eikä huonokuntoisuus johdu huoltotoimenpiteiden laiminlyönnistä**
  - Olemassa oleva **aita joudutaan purkamaan ja rakentamaan uudestaan**
  - **Lohkolla laiduntava eläinlaji vaihtuu, eikä aita ole niille sopiva**
- Aita voi mennä pieneltä osin sopimukseen hyväksytyjen lohkojen ulkopuolelle -> maksu tukikelpoisen alan mukaan

Yksivuotinen aitaustoimenpide 3/3

- **Ei voi hakea:**
  - Pitkään hoidossa olleen kohteen **aitatolpat uusitaan, mutta verkko osin hyödynnetään**
  - Vanha aita **on mahdollista korjata**
  - Vain **osa lohkosta aidataan**: niemeen aitaaminen, mökkitontin aitaaminen (Vuodesta 2024 alkaen myös niemeen aitaamiseen voi saada korvausta)
  - Aidan tekemiseen on saatu **tukea muualta**
  - **Saaren ympäriaitaaminen**, jos se ei ole eläinten hyvinvoinnin kannalta tarpeellista
  - Jos edellisen sopimuskauden aikana **on laiminlyöty aidan ylläpitoa**

Yksivuotinen petoaitaustoimenpide 1/2

- Lohkoille, jotka jäävät **petoaidan sisäpuolelle**
  - Mukaan lukien lohkot, jotka ulottuvat yhdeltä kantilta veteen
- Voi hakea vaikkei toimenpidettä ole kirjattu hoitosuunnitelman, koska **tarve voi tulla kesken sopimuskauden**
  - Ilmoitus tarpeesta heti ELYyn -> tehdään päätös toimenpiteen hyväksymisestä
  - Selvitys ELYyn, mistä materiaali hankittu
- Korvaus sisältää kaiken **materiaalin ja työn aitaamiseen ja mahdollisen portin teon**
- Petoaita toteutettava siten, että se **pitää pedot poissa laitumelta**

Yksivuotinen petoaitaustoimenpide 2/2

- **Voi hakea:**
  - **Uusille** lohkoille
  - **Suurpetouhka on ilmeinen:** LUKE, paikallinen tieto (Vuodesta 2024 alkaen suurpetouhan ei tarvitse olla ilmeinen, korvauksen saamiseksi)
- Aita voi mennä osittain sopimukseen hyväksytyjen lohkojen ulkopuolelle
-> maksu tukikelpoisen alan mukaan
- **Ei voi hakea:**
  - Aidan tekemiseen on saatu **tukea tai materiaaleja muualta**
  - Vain **osa lohkosta aidataan:** niemeen aitaaminen
  - **Saaren ympäriaitaaminen**, jos se ei ole eläinten hyvinvoinnin kannalta tarpeellista

Hoitosuunnitelma 1/2

- a) Suunnitellun hoidon **yleiskuvaus ja tavoitteet**
- b) **Lohko- tai hoitokokonaisuuskohtaisesti toteutettavat perustamis-, hoito- ja muut toimenpiteet ja niiden toteutusaikataulu vuosittain**
- c) Puustoon kohdistuvat **hakkuut ja muut toimenpiteet**
- d) Hoidon vaatima **välivuosi** laidunnuksessa
- e) **Selvitys toimenpiteistä**, joiden toteuttamisesta maksetaan jo muuta Euroopan Unionin tai kansallisen **tukijärjestelmän tukea, Esim. Helmi**
- f) Hoidon vaatimukset ja rajoitukset, jos lohko sijaitsee **Natura 2000- tai suojelualueella**

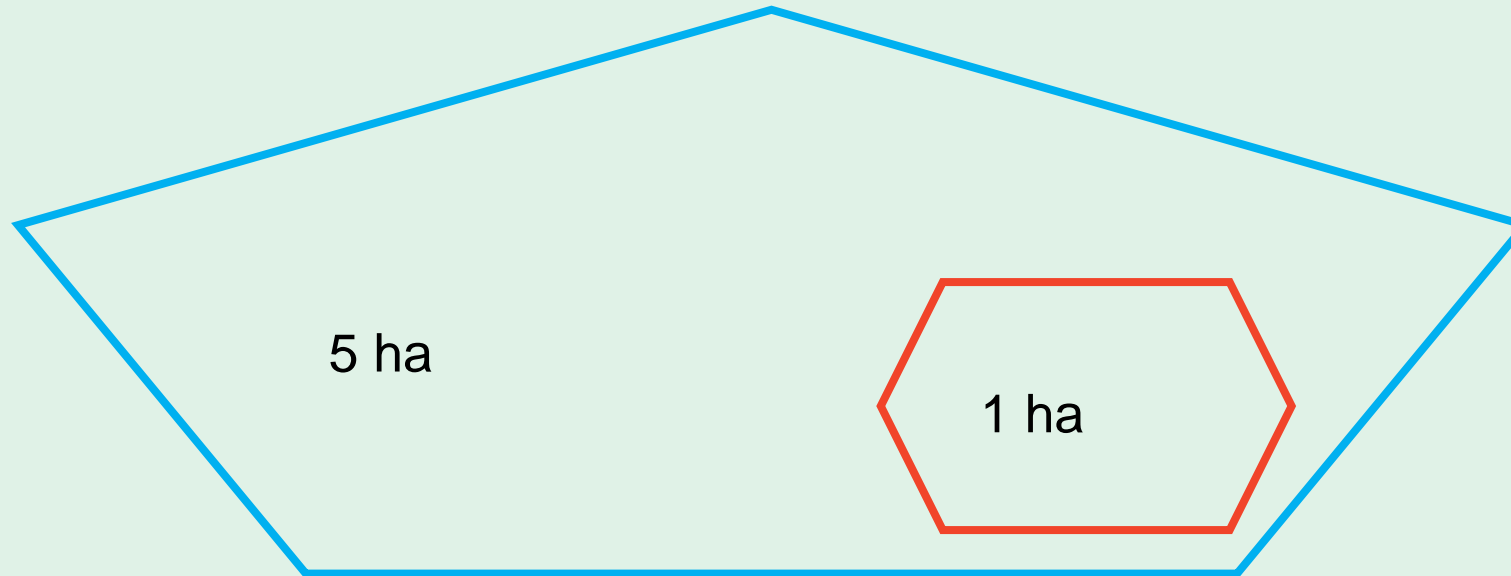
Hoitosuunnitelma 2/2

- g) Selvitys siitä, millaisilla ennakoivilla toimilla sopimukseen haetuilla lohkoilla mahdollisesti olevaa **suurpetouhkaa pyritään vähentämään**
  - h) Sopimusalueella sijaitsevien, perinteisten karjatalouteen liittyvien **rakennelmien ja rakenteiden ylläpito ja kunnostus sekä alueen laidunnus**
  - i) Alueella toteutettavat **yksivuotiset peruskunnostustoimenpiteet** (aitaus, kunnostusraivaus ja petoaitaaminen) **ja niiden toteutusvuosi**
- Hoitosuunnitelman teettämiseen voi hakea **Neuvo2030** -rahoitusta

Korvauksen määrä

- Vuosittainen hoitokorvaus + tarvittaessa kunnostuskorvaus
- Vuotuinen **hoitokorvaus:**
  - Maakunnallisesti tai valtakunnallisesti arvokas perinnebiotooppi **610 eur/ha**
  - Muut sopimusalueet **460 eur/ha**
- Yhtenä vuonna tarvittaessa maksettava **kunnostuskorvaus:**
  - Raivaus **450 eur/ha**
  - Aitaus **1500 eur/ha**
  - Petoaita **2400 eur/ha**
- Vuodesta 2024 alkaen aitaamiskorvaus maksetaan koko alueen ympäriaitamisessa hehtaarien perusteella ja osan ympäröivien aitaamiskorvausten aitaamiskorvaus perusteella. (3,75 kertaa metrit)

Esimerkki korvauksen muodostumisesta, hoitokorvaus + kunnostuskorvaus

- Hoitokorvaus 5 ha x 460 eur = 2300 eur
- Kunnostuskorvaus 1 ha x 450 eur = 450 eur

**Koko alueelle yhteensä 2300 + 450
= 2750 eur**

Muista nämä!

- Maatalousluonnon ja maiseman hoitosopimukseen sopivat alueet
  - **Perinnebiotooppi** (esim. niityt, hakamaat, metsälaitumet)
    - On nähtävissä selviä merkkejä aiemmasta laidunnuksesta tai alueen käytöstä rehuntuotantoon
  - **Luonnonlaidun** (esim. laitumet, jotka ei ole pebejä; reuna-alueet)
    - Rehuntuottoon käytettävää alaa, jolla on muusta ympäristöstä erottuvia luonto- tai maisema-arvoja ja se sijaitsee maatalousympäristöön kuuluvassa maisemakokonaisuudessa
- Hoitotoimena vähintään **laidunnus tai niitto + sadonkorjuu**
- **Hoitosuunnitelman laadinta** huolellisesti -> nopea käsittely
- Korvaus koostuu **hoitokorvauksesta** ja mahdollisesta yksivuotisesta **kunnostustoimenpiteestä** (aitaaminen, raivaus, petoaita)
- **Toimenpiteillä on tarkoitus saada ravinnevirta pois sopimusalueelta, jotta niukkaravinteisessa maassa viihtyvät kasvit voivat menestyä!**

[Rantalaidunnus - vaikutus luontoon –video YouTubessa](#)

Lisätietoa

Maatalousluonnon ja maiseman sekä Kosteikkojen hoitosopimuksesta

Heidi Kotala-Paaluharju

heidi.kotala-paaluharju@ely-keskus.fi

p. 0295 037 006

Ruokaviraston verkkosivut:

www.ruokavirasto.fi/tuet/maatalous/peltoet/maatalousluonnon-ja-maiseman-hoitosopimus/

www.ruokavirasto.fi/tuet/maatalous/peltoet/kosteikkojen-hoitosopimus/